СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 288. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 12-го грудня 1938. No. 288. Jersey City, N. J., Monday, December 12, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ВЕЛИКУ НАГІНКУ ПРОТИ ШПИГУНІВ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт зарядив координацію всіх урядових бюр у їх боротьбі проти шпигунів у користь чужих держав. Він заповів теж що уряд буде добиватися на цю ціль додаткових фондів.

Президент заявив, що Америка не потребує слідкувати за своїми людьми, як це роблять уряди держав, що своїм людям не довіряють і їх бояться, але Америка мусить слідкувати за „агентами деяких інших держав".

ВТРАТИ АМЕРИКИ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ ЯПОНІЇ ПРОТИ КИТАЮ.

ВАШИНГТОН. — Департамент торговлі подає, що війна Японії проти Китаю поважно зменшила експорт американських товарів до Китаю.

Що цьому винувата війна, видно виразно з того, що вміру того, як розпалювалася війна, ослабала торговля.

ВІДКРИТО ПАНАМЕРИКАНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ЛІМА (Перу). — Оскар Бенавідес, президент Перу, відкрив осьму Міжнародню Конференцію Американських Держав промовою, в котрій пробивалася нота мирного відношення до Европи. Він заявив, що Европа може бути певна приязни американських держав. Вони хочуть Европі помагати, а не їй докоряти.

На конференції вже зазначився певний розлам між державами: держави Середущої Америки йдуть разом і окремо від держав Південної Америки.

ІДЕН НА БЕНКЕТІ ФАБРИКАНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Річний конгрес Американського Промислу закінчився в пятницю бенкетом у готелі Волдорф-Асторія, на котрий прибуло понад 4,000 учасників, бо між бесідниками вечора був Антоні Іден, бувший бритійський міністер заграничних справ, головний критик політики англійського премієра Чеймберліна замирення з Гітлером.

У своїй промові Іден закликав американців до спільної боротьби за демократію проти тоталітаризму. Він теж запевняв читачів, що Англія не хоче витягати своїх каштанів з вогню чужими руками.

ВЕЛИКА ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ НАЦІЗМУ.

НЮ ЙОРК. — На заклик міського посадника Ля Ґвардії зібралося тут до Карнеґі Гол велике віче для протесту проти релігійних і національних переслідувань в Европі. Головував самий Ля Ґвардія, а між промовцями переважали представники ріжних церковних організацій. Заходами аранжерів на вічу, котре протестувало проти переслідування жидів, не було між промовцями ні одного жида.

Ля Ґвардія назвав переслідування умовою недугою Европи. Перший промовець, котрим був Віктор Ріддер, редактор великого німецького щоденника в Ню Йорку, „Штатсцайтунґ", запевняв зібраних, що американські німці виступають проти ширення національної ненависти в Америці. Вилієм Дод, бувший американський амбасадор у Німеччині, казав, що за повстання Гітлера в Німеччині значну відповідальність поносять американські фабриканти амуниції, котрі валили працю Ліґи Націй, щоб довести до збройних перегонів і війни.

ДОМАГАЄТЬСЯ УРЯДОВОЇ НАУКИ АМЕРИКАНІЗМУ.

ВАШИНГТОН. — На переслуханні перед конґресовим комітетом для розсліду неамериканських акцій виступала як свідок пані Роберт, предсідниця організації „Дочки Американської Революції" і підчас своїх зізнань домагалася, щоб американський уряд подав публиці дефініцію американізму та першу читанку американізму.

Теодор Ґребнер, професор одної протестантської семинарії, заявився за те, щоб у школах учити, що значить нацизм, фашизм, совєтизм.

ЦЕРКВИ КРИТИКУЮТЬ КОМІТЕТ ДАЄСА.

БОФАЛО (Ню Йорк). — На піврічному зібранні Федеральної Ради Церков Христа, що обєднує всі американські протестантські церкви, ухвалено резолюцію з протестом проти закидів, що, мовляв, ці церкви підпомагають радикальні рухи в Америці. Цей закид піднесено деякими свідками на переслуханнях перед конґресовим комітетом для розсліду неамериканських акцій. Федеральна Рада каже, що вона все була противна всяким формам тоталітаризму, себто комунізмові й фашизмові.

ПРИДУМАЛИ ЛІК НА НЕБЕЗПЕЧНУ НЕДУГУ.

ВАШИНГТОН. — Уряд Карнеґійської Інституції подав до публичного відома, що її лікарям удалося знайти успішний засіб проти небезпечної недуги „левкемії", котру теж називають пістряком крови.

Ця недуга проявляється ненормальним розвоем білих тілець крови на шкоду інших частин, головно червоних тілець. Лікують її нащіплюванням відповідної сироватки.

МАЛЯРКА ПОМЕРЛА ВІД ПОПАРЕНЬ.

Унаслідок попарення тіла підчас купелі в своїм мешканні в Ню Йорку померла в одному шпиталі Катерін Авґуста Карл, широко в світі відома малярка. Вона мала понад 80 літ і була членицею багатьох малярських товариств.

РОЗВЯЗАЛИ ЧИТАЛЬНЮ „ПРОСВІТИ".

Воєвідство у Тернополі, спираючись на ст. 16 і 24 закону про товариства з р. 1932, розвязало чит. „Просвіти" в Кальнім, бережанського повіту, за те, що голова читальні скликав товариський суд, який мав вирішити непорозуміння між членами місцевих установ. Цей крок признало воєвідство протизаконним та протистатутовим.

НАПАД НА ЕКЗЕКУТОРІВ.

25 „ґуралів" станули перед судом у Закопанім за напад на екзекуторів. Акт обвинувачення каже, що в селі Зубсухи на Підгалю екзекутори з Закопаного в асисті поліції переводили екзекуцію за податки. Коли екзекутори прийшли до С. Бобака, 150 „ґуралів" зібралось на подвірю, щоби проґнати екзекуторів і поліцію. „Ґуралі" кинулися з дрючками на екзекуторів і примусили їх утікати. Поліція арештувала 25 найактивніших напасників зпоміж „ґуралів".

СЕНЗАЦІЙНИЙ КРАДІЖ ДІЯМАНТІВ.

Єгипетська поліція шукає злодіїв, які вкрали дорогоцінності жінки бувшого етіопського престолонаслідника, княжни Ольди Ізраель, яка мешкала на одному з передмість у Каїрі. Вкрадені діяманти представляють вартість 500 тисяч фунтів стерлінґів. Між дорогоцінностями був діядем зо скарбів короля Етіопії Менеліка, нашийник з хрестом, золоті бранзолєти на ноги і т. д.

АРЕШТУВАННЯ СИНЬО-БОРОДОГО.

З доручення прокуратури поліція арештувала 49-літнього Вольфа Гольдмана, купця і торговельного агента з Лодзі. Ґольдман, обїжджаючи постійно кількадесять міст, мав майже в кожному з них жінку, з якою брав жидівський релігійний шлюб. Синьобородий з Лодзі женився звичайно з багатою панною або розведеницею. В містах, у яких мав жінки, Ґольдман уладжував склади товарів тих текстильних фабрик з Лодзі, що їх заступав. На слід матримоніяльної афери впали припадково дві жінки Гольдмана, з Варшави і Бендзіна, які припадково зустрілись і повідомили про все владу. Поліція викрила нові жінки Ґольдмана і тоді арештувала його.

ЧЕРНИЦІ БЕЗ ЧЕРНЕЧОГО ОДЯГУ.

В Японії повстав новий католицький черечий чин під назвою „Сейґе-Кай", сестер Богоматери. Черниці згаданого чину не будуть носити черечого одягу, лише японський стрій, щоб лекше приєднати собі японське громадянство.



УБИТИЙ ПРОВІДНИК ФАШИСТІВ.

— Корнелію Зелеа Кодреану, провідник румунської фашистівської „залізної ґвардії", котрого застрілили недавно з 13 товаришами вязничні сторожі.

ДОМАГАЮТЬСЯ ВИВЛАСНЕННЯ МИТРОПОЛИЧИХ ЛІСІВ У КАРПАТАХ.

Ендецьке „Слово Народове" (312) помістило велику статтю п. з. „Німецькі і чеські ґранати кидали харцизяки з ОУН в Гаях", в якій запевняє, що вбивства поштової урядниці і поліцая в Гаях доконали члени ОУН з німецьких військових револьверів. Крім того напасники, мовляв, кинули одну ґранату „німецького типу" до помешкання команданта станиці поліції Койдера, другу ґранату „чеського типу" на станицю поліції. Пів години пізніше по нападі вибухла пожежа у віддаленні 2 кільометрів фільварку, де знайдено пляшки і легкопальні матеріяли. „С. Н." запевняє, що вбивники прийшли з Закарпаття крізь ліси митрополита Шептицького. У звязку з такими виссаними з пальця „своїми ревеляціями" „Слово Народове" домагається вивласнення лісів митрополита Шептицького, бо ними, мовляв, можна найкраще перейти на другий бік.

„ПРОВІДНИК ОУН КОМАНДАНТОМ УКРАЇНСЬКИХ БОЇВОК НА РУСІ".

Під таким заголовком львівський „Експрес Вечорни" містить таку телеграму: „В останніх днях перебував у Празі відомий український терорист, один з провідників ОУН, Мельник, якого вважають наслідником Коновальця. Відбувши цілу низку розмов з представниками чеських політичних кол, Мельник виїхав у Закарпатську Русь, де має перебрати команду українських боївок".

СТРАШНА КАТАСТРОФА НЕДАЛЕКО ЛЬВОВА.

Коло перестанку Германів на залізничому шляху Львів—Підгайці поїзд, що їхав з Підгаєць до Львова, наїхав на фіру, якою верталася зо Львова Марія Оганьчук зо своїм сином Іваном, Олена Бурба, Анна Гринчишин та Яків Пащук. Під колесами поїзду згинула Марія Оганьчук та її син Іван, а інші важко ранені. Їх забрали на поїзд до шпиталю у Львові. Льокомотива покалічила теж важко коні.

СТРІЛЯЮТЬ ДО СОЛТИСІВ.

До шпиталю у Станиславові привезли в тяжкому стані Івана Татарина, бувшого солтиса з Юрківки, пов. Товмач, котрого якісь люди ранили тяжко в голову і руки. Це другий з черги замах на згаданого солтиса. Тому два роки намагалися його застрілити. Поліція веде слідство в цій справі.

ЖАХЛИВИЙ ПРОЯВ ЗДИЧІННЯ.

Недалеко цвинтаря в Лодзі почули прохожі одного вечора несамовитий вереск якоїсь жінки і стовп вогню. Прибігши на місце, побачили на стосі молоду жінку, якій невідомі здичілі бандити звязали руки і ноги та заткали уста і підпалили на стосі. Коли вогонь перепалив шнури, жінка зірвалася, перебігла кілька кроків і впала на землю. Її тіло зітліло на вуголь. Тотожности нещасної жінки не устійнили. Влада веде слідство.

300-ЛІТТЯ ВІЧНОГО ПЕРА.

Мабуть ніхто не сподівається, що вічне перо „скінчило" вже 300 літ свого існування. Перший раз стрічаємося в історії з поняттям "вічного пера в 1638 р. коли два голяндці описують свої враження з подорожі до Парижу. Споминии тих подорожників знайшов янийсь А. Жубіналь у Ґазі. Голяндські подорожні описують відвідини в якогось паризького винахідника, що випродукував перо, яким, „можна записати цілий аркуш, не мачаючи притім його в чорнилі". Вже тоді голяндці передбачували, що дотепний парижанець „здобуде майно, бо кожний схоче мати таке казкове перо.

КОТЯЧА ТРАГЕДІЯ НА МОРІ.

„Дейлі Експрес" повідомляє, що залога торговельного пароплава „Спенсер" запримітила недалеко острову Фріґате, на Індійськім океані, що по морі плаває безліч мертвих котів.

Згодом виявилося, що ті коти походять з острову Фріґате, який є своєрідним котячим раєм. На тому острові нема людей. Його замешкують виключно коти, які є нащадками котячої пари, що дісталася на острів ще в 1900 р. з розбитого корабля.

Коти жили на острові рибами, що їх, викидав морський прилив на беріг.

Імовірно підчас одного з таких половів надплила якась більша хвиля і змела з берега велику скількість котів.

УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ В ПОЛЬЩІ ВИСУНУЛИ ДОМАГАННЯ ТЕРИТОРІЯЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ

ВАРШАВА. — Американські кореспонденти доносять з Варшави: „Українці в Польщі сьогодня зажадали повної автономії, зо своїм власним соймом і кабінетом міністрів, на території приблизно 40,000 квадратових миль і 9 міліонів населення. Це булаб більше ніж третина Польщі. Нова автономна територія називаласьб „Галицько-Волинський Край", і в нього входилиб: Східня Галичина, Волинь, деякі центральні частини Польщі і Полісся. Проєкт автономії внесли українські посли перед соймом. Він заміщує повну самоуправу, з винятком армії і фінансових справ, якими далі керувалаб Варшава. Уряд автономного краю був би відповідальний перед своїм власним соймом і він складавсяб з премієра і кількох інших міністрів, що автоматично сталиб членами польського кабінету міністрів. Члени польського сойму не малиб права голосу в справах автономного краю. Зрозуміло, що офіційною мовою булаб українська.

Мала можливість переголосування.

„Проєкт автономії був підписаний усіми українськими послами. Він має маленьку можливість, коли взагалі має, щоби перейти; бо в теперішнім польськім соймі не можливо булоб знайти для нього більшість. Фактично президент сойму правдоподібно викине цей проєкт цілком з нарад. В соймових кульоарах перше враження цього проєкту було таке, що він викликав огірчення і натавровання серед поляків. Та проєкт всетаки знайшов подив за свій здібний уклад. Польські посли вказують, що авторство цього проєкту є німецьке.

„Німецькі впливи на тих територіях приписується бажанням Берліну залякати Польщу, щоб вона занехала плян спільної границі з Мадярщиною", пишуть американські кореспонденти. „Чехословацьку пропаґанду за „Велику Україну" пояснюють як вимушення, щоб заставити Польщу заґарантувати нові чехословацькі границі. Вечірні ґазети, коментуючи ці справи, вказують, що Польща це не Чехословаччина. Поляки, говорять вони, не так, як чехи; вони часто повставали проти гнету і боролися за свою самостійність".

УКРАЇНСЬКИЙ ВУЛЬКАН ПЕРЕД ВИБУХОМ.

ПРАГА. — Кореспондент "Ню Йорк Таймсу", Ґеді, 9 грудня ц. р. доносить з Праги:

„Буревійні сиґнали, що торкаються України, збільшаються. Прибуття німецького військового аташе до Хусту припадає саме на час, коли в чеській пресі появилися звіти про концентрацію польської армії в тешинській окрузі, яку Чехословаччина недавно втратила; а також коли в Празі розпочалася кампанія в цілі довго вичікуваних німецьких плянів нападу на польську і російську Україну. Польський Тешин, говорять ґазети, в перший мірі „Вечерни Новіни", скоро перемінюється у великий мілітарний табор. Польська нервовість виявилась і в тому, що поляки відкликали вояків українського походження, а замінили їх поляками".

Секретна радіова стація.

Той сам журналіст говорить, що недалеко Тешина німці уставили надавчу радіову стацію і з неї виголошують чеською, німецькою і польською мовою підбурюючі промови. Спікери в тих стаціях усе заявляють, що кінець польського терору зближається. Ці авдиції, говорить Ґеді, кінчаться все відспіванням німецької пісні „Горст Вессель" і українських революційних пісень. Чеські ґазети зо злобним задоволенням пишуть, що німці під Польщею розпочали таку саму боротьбу, яку провадили колись судетські німці під Чехословаччиною. Польська влада арештувала багато німців за те, що вони пускали відомості, що під Різдво Німеччина розвалить Польщу.

Проукраїнська кампанія.

Чеський часопис „А Зет" помістив велику статтю під заголовком „Українська нація розпнята на хресті; боротьба 45 міліонів за самостійність" У тій статті чеський часопис обговорює велику правдоподібність створення української держави, яка матиме великий вплив і на життя чехів. Згаданий часопис звертає увагу читачів на нову українську пропаґанду ґазету, „Українська Дійсність", яка є дуже добре редагована. „А Зет" говорить, що її представник говорив з ріжними українськими провідниками, які кажуть, що впродовж двох літ ціль їх життя, велика українська держава, стане дійсністю.

„Такий висновок — говорить „А Зет"— зроблений тими людьми, що пророкували прилучення Австрії й розчленування Чехословаччини. Тут ми бачимо виразно українську націю, зложену з 45 міліонів людей, у русі. Европа не буде мати спокою так довго, як довго є поневолені нації".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ПРАВО САМОУПРАВИ

Телеграфічне донесення американської новинкарської агенції „Асошіейтед Прес" подає з Варшави вістку, що українська репрезентація в польському соймі подала формальний законопроект про автономію для тої території під Польщею, що має переважно українське населення. Малаб це бути територія 50,000 квадратових миль з населенням 8 міліонів душ. Автономія мала би відноситися до всіх справ, з винятком справ армії, грошей, буджету й державних позичок. Себто, закони в усіх інших справах мав би видавати окремий український сойм, а його ухвали мав би виконувати окремий автономний уряд, на чолі котрого малиб стояти правильні міністри.

Цей внесок є зовсім льоґічним вислідом розвою української нації під польською окупацією. Не противиться він теж, а навпаки, є в повній згоді з польськими інтернаціональними зобовязаннями, які польська держава перебрала на себе перед державами антанти при нагоді визнання Польщі. Польща кілька разів обіцяла дати українцям автономію, але цеї обіцянки ніколи не виконала.

Як видно з донесення, вона не думає виконувати його й тепер. Видно це вже по тому самому донесенні з Варшави. Донесення йшло, видно, через руки польських цензорів і репортери „мусіли" додати до вістки про українське домагання всі польські арґументи проти домагання, які тільки з боку Польщі можливі.

Отже передовсім підсувається, нібито українці домагаються автономії для більшого простору, ніж населений українцями. Цей арґумент фабрикується в той спосіб, що українців у Галичині називається українцями, а українців на Волині представляється за не-українців. Далі підчеркується, що українці всюди перемішані з поляками та що ці останні подекуди становлять більшість. Де саме, цього не говориться, і тому читач може набрати переконання, що на великих просторах. У той спосіб підсувається думку, що 3 міліони людей хочуть правити 8 міліонами.

Далі акцію за автономію лучать з німецькими плянами супроти України. В той спосіб підсувається читачеві думку, що властиво українці цього не хочуть, а хоче цього Гітлер, котрий, мовляв, має пляни економічного визиску України на користь Німеччини. В той спосіб український рух знову таврується як німецьку інтриґу, дарма, що ще не так давно Польща була в союзі з тою самою Німеччиною й тимсамим з Гітлером.

Накінець, щоб затерти історичні пригадки за боротьбу Західньої України проти Польщі, пускається брехню, що, мовляв, українці пробували опанувати Галичину й Львів, коли поляки були заняті боротьбою з большевиками, коли на ділі поляки забирали Галичину від українців, користаючи з того, що українці на сході були заняті боротьбою проти московського большевизму.

Польська пропаґанда, підпущена через американську пресову службу, показує українській іміґрації в Америці на потребу живої пропаґандної акції на оборону справедливих домагань українського народу та його доброго імени.

ІНТЕРВЮ ІТАЛІЙСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА З ПРЕМІЄРОМ ВОЛОШИНОМ

Пресове Бюро Карпатської України вже подавало звістку, що нову столицю Карпатської України відвідав італійський кореспондент туринської ґазети „Стампа", який мав інтервю з головою уряду, о. Волошином.

Враження з подорожи до Хусту і текст інтервю зявилися в італійському часописі 20. листопаду на трьох довгих стовпцях.

Італійський кореспондент стверджує перш за все брехливість мадярської пропаґанди, яка запевняла, що нібито голова уряду Карпатської України, що прийшов до влади внаслідок заарештування Бродія, „який вимагав плєбісциту", був такий зненавиджений населенням Карпатської України, що мусів нібито жити далеко від своєї батьківщини, переховуючись, не знати, в якому закутку Чехословаччини". Отже італійський кореспондент ствердив, що голова українського уряду не мав ніякої причини скриватись і прийняв італійського кореспондента, „не томлячи його довгим чеканням", хоча, як визнає сам кореспондент, усі його попередні кореспонденції були дуже далекі від якогонебудь виявлення симпатій до карпатських українців: „Я не був дуже ніжний ані до особи монсіньора Волошина, ані до його уряду" і це було їм відоме. „Секретар уряду, русявий молодик, самі нерви і сама пристрасть, з великою жовто-блакитною відзнакою на грудях, дивиться на мене погрозливо зпоза окулярів, а потім щось говорить до свого голови і до д-ра Комаринського, що завідує пропаґандою і теж присутнього при нашому побаченні. В своїй промові він спирався на не знати які цитати й інформаційні замітки, записані на шматку паперу, який мій „ворог" нервово мяв у руках. А-ле потім ми і з ним помирилися".

Кореспондент перш за все спиняється на описі самої особи монс. Волошина:

„Людина яких шістьдесять років, але ще повна здоровля, досить маленький на зріст і присадкуватий, з деякою повільністю в руках, характеристичною для духовних осіб, з виглядом доброго батька родини і з живим поглядом, що виявляє звичку до дискусій".

Кореспондент запевнив, що він віддасть цілком обєктивно все, що йому буде сказане, і так почалася розмова. „Українство, зауважує кореспондент, буде найосновнішим пунктом заяви монс. Волошина".

„Ми, русини, казав він, істотно українці. І тому моя партія, що про неї кажуть, нібито вона має українську тенденцію, це властиво **національна** партія Карпатської України. Ми — українці і належимо до великої української нації, що нараховує 45 міліонів мешканців від Хуста до Києва: 640 тисяч тут у Карпатській Україні, 7½ міліона в Польщі, інші в Совєтській Росії. Втрата Ужгороду, що був історичною столицею Карпатської України, завдала нам багато жалю. Але тим не менше ми вдячні віденським арбітрам — і 3-го листопаду я мав честь сказати це особисто ґрафові Чанові — вдячні, бо вони зуміли зберегти нам головне ядро нашої країни. Поза українською національною свідомістю в Карпатській Україні не існує ніщо інше, що не булоб одночасно зрадою".

Зрадою отже мала би бути всеросійська тенденція бувших міністрів Бродія і Фенцика, зрадою була діяльність бувшого провідника „русинів", уже покійного Куртяка. Всеросійська „руська" тенденція, що твердить про безпосереднє споріднення мови карпатських українців з мовою москалів, цілком хибна й має на меті тільки прикрити привязання до Будапешту, мадярофільство людей старого покоління.

Кореспондент „Стампи", напомпований передтим у Будапешті, вважає тут потрібним від себе зазначити, що українство в Карпатській Україні зявилося тільки як плід недавньої діяльности українських еміґрантів з Галичини. Але ми теж із свого боку зазначимо, що, на превеликий жаль, тільки дуже небагато українців з Галичини змогли взяти безпосередню участь у відродженні національного чуття і свідомости в Карпатській Україні, що завдячує свій розвиток невтомній діяльності таки самих карпатських українців, а поміж ними в першу чергу братам Бращайкам та теперішньому голові уряду, о. А. Волошинові.

Італійський кореспондент захотів був спробувати піймати українців на гачок „економічної залежности" від мадярської рівнини, але — „Марна справа. Неможливо про це дискутувати. Вони (Волошин і його молоді співробітники) кажуть, що Мадярщина від 1300 року не робила нічого іншого, як переводила систематичне винародовлювання українського карпатського народу, а доказом цього може служити, мовляли, факт, що ще досі на мадярській рівнині знаходяться острівці вірних ґреко-католиків, що, очевидячки, були колись русинами, яких опісля змадяризовано. Мадярщина нас виховала в тій ідеї, що ми маленький народ, цілком окремий, дуже далеко споріднений з московським „русским" народом, і це з цілком ясною метою — нас цілком змадяризувати".

Тут італійський кореспондент підійшов до справи плебісциту: „Якщо ви такі певні в настроях народу, то чому ви не погоджуєтеся на плебісцит? Народнє голосування, що висловилосяб за перебування в рамцях Чехословаччини, оборонилоб вас від усякого втручання Мадярщини".

„Обставини цілком неприятливі для плебісциту", відповів о. Волошин без усякого вагання, „бо мадяри роблять забагато пропаґанди: радіо, потім ріжні елементи, що незаконно переходять через кордони, банди терористів, що обігають країну, отримуючи по 90 корон за день. У таких умовинах плебісцит не міг би бути виявом народньої волі. Крім того ми не можемо прийняти такої вимоги, накиненої згори чужоземною державою. Зрештою в 1919 році питання вже було реґульоване плебісцитом, що був переведений між 600 тисячами русинів Америки".

Але італійський журналіст не був переконаний, тож продовжує і в своїй статті настоювати на необхідність плебісциту, що нібито мав би відповідати „етнічному принципові і праву на самовизначення народів, встановлених у Мінхені".

Знаючи облизька ідеольоґію фашизму, не можемо не висловити свого здивування перед цим замилуванням фашистівського журналіста в архидемократичній і головно чисто демаґоґічній установі плебісциту „всенароднього голосування", якого висліди можуть відбивати справжню народню волю тільки в спокійних мирних часах і — що найголовніше — в питаннях, які залишають байдужими сусідні держави, занадто щедрі на гроші і на інші засоби. Карпатська Україна вимагає тепер перш за все спокою і мирної праці над перебудовою цілої країни, а не герцювання ріжних демаґоґів, що за чужинецькі гроші намагалисяб закаламутити чисту воду та наловити собі рибки. Згідно з антидемаґоґічним наставленням фашизму і національ-соціалізму, ні в одній частині дискусійної чехословацької території не був переведений плебісцит: усі суперечки вирішено на підставі пристосування етнічного принципу відповідно до студій фаховців. Не завжди ці студії (як то було в справі віденського арбітрату) цілковито відповідають принципові національної справедливости, але ми вже всі віддавна призвичаїлися до факту, що стовідсоткової правди ніде і ніколи на землі не буває... Тому і в цьому випадку не можна зрозуміти, чому саме в справі вже стабілізованої Карпатської України, що має свій власний національний уряд і свою власну державну конституцію, треба булоб відступити від тієї процедури, що була пристосована до німецьких, мадярських і польських земель і вигадувати спеціяльно для Карпатської України якусь іншу процедуру, називаючи її всенароднім голосуванням чи „плебісцитом, а насправді надіючись викликати розрухи та баламутства.

Евген Онацький, Рим.

СЛОВАЧЧИНА ТА СЛОВАКИ

НАРІД І ЙОГО РОЗСЕЛЕННЯ.

(8)

Тому, що з ріллі та плекання худоби годі вижити в тих околицях, мусів розвинутися тут домашній промисл, головно деревний, оплавлювання і звоження дерева. З весною, коли води у Вазі, Нітрі, Ґроні та Гернаді значно більші, повно на тих ріках тратв, що пливуть вдолину. Цілий рік стрічається на гостинцях ряди возів, завантажених дошками та ґонтами; цілий рік працюють теж у тартаках (пилах).

Виробляють теж усяке господарське приладдя, деревляні посудини, миски, ложки, бочівки, цебрики і т. і., які мають великий попит на базарах, торгах і ярмарках.

Над горішнім Ґроном, у ґемерській і зволенській окрузі, де є величезні державні ліси, утворився справжній стан рубачів, званих „гандельцами". Вони залежні лише від гірничо-лісового уряду. Діляться на вісім кляс, відповідно до віку та праці. З початком літа гуртами по 8 людей ідуть у ліси, звідки раз на тиждень, а часом і рідше, заглядають до родини. Найперше в лісі мусять розложити ватру та збудувати шопу, або буду для нічлігу. Потім вибирають споміж себе „ґазду", щоб дбав про їх прохарчування. Орієнтуються щодо часу із сонця та зір.

До того союзу „гандельців" належить 14 сіл. У лісі працюють 1,500 і більше людей. Проживають у лісах і все життя, рубають дерево, палять вугіль, ріжуть ґонти та дошки. Управа державних лісів визначує їм місця під хати, потім корчунки на засіви та платить їм щорічно за виконану працю. Живуть дуже скромно: житній хліб, а коли його не вистане, вівсяна паляниця це найважніша пожива. Творять наче окрему суспільну верству і так витворили свої перекази, оповідання, вірування, звичаї; навіть ношею ріжняться від околиці.

Словак, загалом бистрий і спритний, легко вчиться, „що раз побачить, то вже і зрозуміє", тому серед них стрічаємо ріжних ремісників.

У Ліптовськім, Ґемерськім і Зволенськім є чимало ганчарів, нерідко можна стрінути на ярмарках і каменярів із каменями (брусиками) до гострення кіс і жорен. Вироби з дроту це спеціяльність: Нітрянського, Тренчинського та Спішу, а що в тих околицях найбільше біди, то відтам розходяться дротарі далеко в ріжні сторони і до чужих сусідніх держав. Ковальство розвинулося найбільше в Турчанськім.

Мандрівна торговля (в кошах на голові) спочивала до світової війни найбільше в руках словаків. Торговлею полотном займаються найбільше мешканці горішньої Орави, Спішу та околиць Бардієва. Не менша торговля мережками та вишивками, головно займаються цим мешканці зволенських околиць (звуть їх чіпкарями). Їх денний зарібок дуже малий, увесь свій крам носять на плечах у мішках, або ще гірше, працюють для жидів. Склярство процвітало давніше, по кількох словаків із Ґемерського та Тренчинського закуповували скло в гуті і ходили по селах вставляти шиби.

Словаки за часів австро-угорської монархії ловили в зимі птахи квичиці та носили їх на продаж аж до Будапешту або Відня.

Де є яке-таке хліборобство, там словак витревалий і дешевий робітник. Із розвитком залізниць заробіток візників, самособою, підупав, та в околицях, що не мають залізниць, цей промисл і досі добре процвітає.

Зрештою, як словак не мав із чим іти в світ, щоб торгувати, вибирався на роботу з хліборобськими причандалами до війни на доли не лише в Мадярщину і вертався із заробленими грішми та із змеленою мукою. Вибиралися тоді словаки на жнива аж у Наддніпрянську Україну, над Адрійське море або над Балтійське море, а потім верталися до себе, додому, щоб зробити „жнива" у себе, зібрати овес і бараболю із свого кусника землі. Верталися з тих далеких околиць у свої „бори і леси", бо їх тягнула непереможна сила — любов рідного дому...

РОДИННЕ ЖИТТЯ.

Під родиною розуміє словацький нарід передовсім батька, маму і їх діти; потім дідуся і бабусю (стари отец, стара мать), внуків, а в дальшій лінії щойно свояків по батькові та по матері. Крім того посвоячення через подружжя та кумівство признають досить близьким звязком, тому в однім селі в широкому слова значінні всі наче родина, або справді собі рідні, або посвоячені або куми.

(Дальше буде).

Чемний.

— Ви певно далеко старші від мене?

— О, ні! Я ніколи не осмілись би прийти на світ перед шановною панею добродійкою.

Роман Богданович.

ЧОМУ ДІТИ ЛЯКАЮТЬСЯ

Коли хочемо, щоб із наших дітей виросли сильні люди, ми мусимо відповідно їх вести. Ясно, що ми хочемо, щоб наші діти виросли на людей діяльних, сміливих, відважних і непохитних, людей, що намагалисяб поліпшити життя довкола себе, що вмілиб боротися з життєвими перепонами та сталиб свідомими членами свойого народу. Колиж воно так, то зовсім зрозуміло, що ми мусимо знати всі ті засоби, які дають змогу виховати діти на таких людей.

Передусім наші молоді батьки повинні на завжди позбутися поганого і шкідливого звичаю залякувати дітей і у звязку з цим учити їх усяких забобонів, які дуже людям шкодять.

Маленька дитина пробуває серед річей, тварин і людей, яких вона не знає. Стикаючись із ними, вона довідується, що одні речі завдають їй утіху, інші — справляють біль; одних вона лякається та й плаче зо страху, інших не боїться.

Коли дитина бачить незнані їй предмети, вона намагається їх пізнати. Ця охота пізнати проявляється в тому, що дитина торкається руками тих річей, хапає, кидає, нюхає, коштує, які вони на смак і т. д. Алеж кожна мати знає, що нераз при цім дитина може наробити собі біди: попечеться, впаде, покалічиться, її може подряпати кицька, покусати собака. І вона, чи хтонебудь із старших, допомагає дитині пізнати оточення так, щоб вона не наробила собі шкоди. Але саме в тім і суть, яким способом старші допомагають дитині пізнавати те оточення. Роблять це всяко, але найчастіше не так, як би слід. Одні гримають, інші ляпасами годують, забороняючи чогось доторкнутись, знову інші залякують, а дехто усуває ті небезпечні для неї речі, пильнує владити життя дитині так, щоб довкільні речі їй не шкодили, а то й дають їй змогу, де нема ніякої небезпеки, — самій усе пізнавати (отже дотикатися, бігати, рушати, щось посувати, дивитися і т. д.). Ось, н. пр., у зимі, коли калюжі позамерзають, дитина намагається йти ледом і ховзається на ньому Коли опіка бачить, що дитина, не вміючи ще ходити ледом, падає і падає легко, отже воно не страшно, що поб'ється, а то й убється, то й дозволяє їй упасти. Тоді дитина сама довідується, що лід ховзький, і що по ньому треба бігати обережно.

Але частенько дитина не може таки зрозуміти, чому це або те так діється, або й як розуміє, то не так, як треба би було. Ось дівчинка трьох років принесла з вулиці грудку снігу. Грудку поклала в мисочку. По якомусь часі побачила в мисочці воду, замісць снігу, й питається домашніх, куди дівся сніг із мисочки. Виходить, що дівчинка не зрозуміла, що сніг у теплому розтанув. А коли й надворі потепліло, і сніг скрізь на вулиці, чи в городі почав танути, дівчинка знову здивовано питається, куди дівся сніг, хто поналивав скрізь води, коли дощу не було? Тоді й батьки пояснюють їй, що навесну надворі тепліше, а сніг від того тепла тане, таксамо як і в теплій хаті, тому з нього робиться вода. Дотепні батьки переведуть іще на очах дитини досвід, узявши в руки снігу, що на очах топиться.

Але так не завжди буває. Частенько старші набивають дитячу голову неправдивими поясненнями, всякими нісенітницями, а то й зовсім не дають ніяких пояснень, збувають її якбудь, замісць разом із нею все розяснити, нераз і не думаючи, що всякими такими поясненнями дітей залякують. Візьмім декілька прикладів. Кипить у хаті самовар; кипить, а далі пищить і стогне. Тоді мати часто каже: „Не на добро це, виживе когось". Дитина це чує й починає вірити, що самовар справді пищить і стогне. Заводить собака ввечір надворі — знову нещастя віщує, так пояснює бабуся: „Біжи дитинко, подивися, як собака морду держить: угору, чи додолу". „Угору", відповідає дитина, вернувшись. — „Матінко, на покійника!" — з жахом стверджує бабуся. А тимчасом собака, як виє, то завжди морду вгору держить, і тут покійник ні при чому... Або йде батько вранці до стайні, бачить стоїть кінь, зіпрів увесь, грива розкуйовдана, збилася в купу. „Домовик, або куць мучив конину" — пояснює батько. Ідуть діти ввечір попід ліс. Сутеніє, знявся вітер. Нараз у лісі щось жалісно застогне, потім ще дужче завиє. Біжать діти що-сили додому, розказують. — „Ніхто інший, як лісовик, нечиста сила", — каже дід і хреститься побожно.

Отак батьки пояснюють дітям усякі явища, а наслідок цього такий, що дитина, хоч і підросте, боїться вийти ввечір до лісу, бо там лісовик, нечиста сила мучить людей; її лячно заглянути вночі до стайні, як почує там якийсь стукіт, бо там, мовляв, куць мучить коня; неприємно вийти вночі до другої кімнати, бо там у кутку сидить біда — там стоїть звичайна мітла — і т. п. А що вже пройти вночі попри цвинтар, то — неможливо: там мерці встають, а над рікою топельники ходять, у темних закутках чорти сидять, або відьми плодяться, що в коров молоко відбирають. Оце так на селі. А в місті батьки лякають дітей чим іншим, але лякають і вчать їх пустих забобонів та впоюють страх перед такими нераз явищами, що їх тільки треба розумно пояснити.

І так живе дитина між цими страхіттями, чує про всяку нечисту силу, про злих духів, що товчуться по горищах, про мерців, що ходять уночі, та про всяку іншу біду.

Батькам треба мати на увазі, що те, що сприймаємо дитиною, дуже тяжко викорінити пізніш, хоч і знаємо, що всі ті страхи не такі то вже й страшні, як це нам у дитинстві здавалось. То вже краще взагалі не давати відповідей, як давати погану та призвичаювати дитину до всяких нісенітниць. Найкраще буде роздивитись разом із дитиною та дізнатись, чому це чи не так сталось, та що з того вийде. Особливож ніколи батьки не повинні впоювати в них пустих забобонів і вщіплювати нікчемний страх, бо це пізніше дуже прикро відбивається в дорослому віці. Особливож це помітно в дівчат. Коли ще хлопці той страх сяк чи так перемагають, до дівчата нераз і тіни своєї лякаються, а не то вже якогось чорного кота, або звичайного собі пенька.

Дитину треба привчати до всього приглядатися, дізнаватися про правдиву причину цих чи тих зявищ, заспокоювати її цікавість розумними поясненнями й відповідями та давати розумні й правдиві пояснення про довкільне життя.

Бо як лякати дітей та залякувати, то той переполох так займе цілу дитячу істоту, що вигнати його не так легко. А як же тоді буде із смілою, відважною людиною, яку ми хочемо мати з дитини?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Народній Січовий Дім.

Американські українці вже зрозуміли, що їх будучність є тісно звязана з будучністю цього краю і тому останніми часами наш загал зачав брати живішу участь у політичнім житті Америки. Наш нарід переконався, що доривочна праця, яку ми до цеї пори виявляли, приносить лише хвилевий успіх. І зрозумів, що світ числиться тільки з силою, а сила є вислідом орґанізованости, орґанізованість же є вислідом постійної, інтензивної праці, яка можлива тільки в своїх власних домівках, народніх домах. І тому в нас зачинають тепер мов гриби по дощі виростати по ріжних місцевостях Українські Народні Доми.

І в нашім Нюарку повстала така народня святиня. Недавно відбулося в нас офіціяльне відкриття Українського Народнього Січового Дому. Тому, що такі оказії є незвичайної ваги, не від речі буде поділитися тою милою вісткою з рештою нашого загалу. І так, у пятницю ввечір, 25-го листопаду 1938 року, відбулася торжественна передача того дому до загального вжитку нашого громадянства. Щоб уявити собі захоплення нашого загалу тою справою, вистарчило було побачити той святочний настрій і зразкове поведення наших громадян, які явилися в незвичайнім числі. Наступного дня, себто в суботу ввечір, відбулася спільна вечеря. І тут знову ми бачили, що наш нарід, коли йде про добру справу, без ріжниці на свої особисті погляди чи переконання, попре її цілою силою. Тут не було католика, презбитеріянина або православного, але були всі, як згідливі діти одної неньки, і засіли побіч себе як одна рідня. Вечеря була багата. Завдяки нашим жінкам, які в своїй скромності навіть не хотіли подати своїх імен і заборонили, щоб їх оголошувати, столи прямо угиналися від їдла. Крім звичайних страв та всілякого мясива не бракувало там і наших пирогів та голубців. Було всього подостатком, чого тільки душа забажала.

Неділя була, так сказати, днем радости, забави для всіх, а особливо для нашої молоді, яка на спілку зо старшими і під їх наглядом бавилася до пізної ночи.

Наш загал при тій нагоді зложив $764.39 на нову домівку. А коли долучити до того ще інші приходи, то можна сказати, що чистого приходу було кільканацятьсот долярів.

Хоч наша нова домівка потребує кожного цента на загосподарування та перебудову салі нагорі, Січова Орґанізація, в порозумінні з комітетом перебудови, ухвалила $25 для нашої молоденької держави, Карпатської України, з тим, що часть приходів із імпрез упродовж року буде призначена на допомогу нашій державі.

Чесна праця увінчалась успіхом і вийшла на славу не лише Січової Орґанізації, але й усього громадянства в Нюарку.

Адв. В. Кузьма.

—o—

СТ. ЛУІС, МО.

Враження з Листопадового Свята.

В нашому місті Ст. Луісі осередком українського життя являється Український Народній Дім. Як кожного року, так і цього, Український Народній Дім дав поклик до всіх українських товариств і сестрицтв, що гуртуються в ньому, та українських парохій, щоби спільно відсвяткувати 20-літній спомин нашої української держави. На день призначено неділю, 6-го листопаду б. р. В призначений день свято розпочалося так: Рано відправлено в укр. прав. церкві панахиду за поляглих наших борців, Січових Стрільців. По середині церкви стояла гарно прибрана могила з похиленим березовим хрестом, а на хресті терновий вінець з написом „Борцям за волю". Кругом могили стояли урядники товариств і сестрицтв у лентах, в присутності поважного зібрання місцевих українців. Панахиду відправив о. Л. Кушнір, а потім виголосив вельми патріотичну промову, кажучи: „Ви полягли і положили свої голови за святе діло української держави й українського народу. Спочивайте спокійно, бо міліони живих ваших братів чекають хвилі, щоб довершити розпочате вами діло". Потім він попросив усіх до Української Салі, де мав відбутися святочний концерт.

Той концерт відкрив предсідник У. Н. Дому, п. І. Добромильський, кількома патріотичними словами. Потім хор під управою о. Л. Кушніра відспівав кілька гарних стрілецьких пісень, які вийшли дуже милозвучно. Опісля шкільні діти відспівали дуже гарну пісеньку „Зелений дубочку" та виголосили декламації: А. Бартіш, М. Кульчицька, О. Хлопак, В, Кукурудз і Е. Ґреськів. Декламації були дуже добре підібрані до свята і добре були віддекламовані. Тому за такі гарні виступи шкільних дітей присутні нагородили їх оплесками.

Дуже гарно відіграли соля на дутих інструментах дві сестрички, Анна й Емілія Бартіш: Анна на корнеті, а Емілія на флейті. Публика нагородила їх довгими оплесками.

Святочну промову виголосив о. Л. Кушнір. Це була промова дуже глибоко оброблена на історичних фактах, іще від князя Святослава. Тяжко переповісти, або описати точно промову, яка тревала найменше годину. Але оплески присутніх були доказом, що промова задоволила всіх.

По святочній промові громадянин І. Онуфри попросив присутніх про лепту для наших інвалідів. Колектою занялись пані Ґрамоцька, Лоґуш, Хлопак і Любчин. На інвалідів жертвували: М. Кульчицький $3; по $2: М. Добромильський і І. Добромильський; по $1: Й. Павлишин, В. Щупляк, І. Ґрамоцький, І. Гатлан, А. Савіцька, Д. Ялечко, М. Войтусишин, В. Паращак, В. Кукурудз, К. Любчин, Пресій, Н. Ружицький, В. Лоґуш, М. Бартіш, В. Білик, Е. Пюркевич, М. Слонський, Н. Тильович, О. Ґрамоцький, Й. Хлопак, о. Л. Кушнір, А. Кульчицька і В. Ґрамоцький; по 50 ц.: І. Була, Ю. Мікуляк, Е. Хоцінська, П. Лесів, В. Тустановський, В. Хрунь, І. Паращак, С. Пилипчук, І. Тиндик, І. Любчин, В. Гук, П. Була, А. Паращак, Т. Лесів, О. Хоцінський, Ю. Василюка, Н. Федчак, І. Онуфри; по 25 ц.: Й. Ґреськів, М. Федина, А. Волянська, І. Тиндик, пані Ґреськів; дрібними 85 центів. Разом $41.10. На свято розходу не було, бо на перепровадження свята У. Н. Дім подарував салю. Томуж то й усю зібрану суму, $41.10, вислано на інвалідів через Обєднання.

При кінці забрав слово п. В. Щупляк, подякував усім, що причинились до свята, і відспіванням „Ще не вмерла Україна" і „Не пора" закінчено свято.

Присутній.

ПРОМОВА МІНІСТРА Ю. РЕВАЯ

виголошена 19. листопаду в год. 17:50, на всіх чеських та словацьких радіовисильнях.

„Українці й українки, громадяни й громадянки!

Передаю вам щирий привіт! Сьогодні закінчилася боротьба за політичні права українського народу по цей бік Карпат. За минулий тиждень колесо історії скоро покотилося вперед.

Прийшли події, що рішали про долю народу по цей бік Карпат. Бути нам, чи не бути! Чи маленька горстка українського народу піде до волі, до праці на своїй власній землі, чи знову стане поневолена.

Доля пощастила! Нарід не підляг у важкому бою і став сувереном на своїй землі. Щоб собі зясувати вагу цієї події, мусимо пригадати собі історію останніх тижнів. Від 11. жовтня ц. р. наш український нарід став писати нову сторінку свого життя, своєї історії. Влада перейшла до своїх рук. На чолі влади станув Андрій Бродій. Крім радости з приводу цієї події зродилося затрівоження, що влада дісталась у руки людей, які під впливом довголітньої неволі не позбулися рабського духа і готовости приниженої служби для чужих.

Треба було звернути увагу, щоб наш нарід не став обєктом торгу, щоб знову не попав під ярмо. На щастя, зрадницькі пляни не вдалися.

26. жовтня ц. р. центральна влада назначила батька нашого відродження, о. д-ра А. Волошина, головою нашого уряду.

В останній хвилині треба було відбити натиск на міжнародньому форумі. Українські свідомі маси стали під проводом своєї інтеліґенції одноцілим фронтом проти продажних політиків, проти Бродія і Фенцика, який утік за кордон. Наш нарід став не лише паном своєї землі, але й виявив теж, що він уповні дозрів до самостійности.

Прийшов день 3. листопаду, коли то арбітражна комісія устійнила нові границі. Ми втратили нашу столицю, осередок нашого політичного, культурного, церковного і господарського життя. Здавалося, що наш нарід не видержить цієї страти. Вороги сподівалися, що ми будемо капітулювати, що нарід пропаде. Одначе наш нарід переболів цю втрату. Важкий удар не захитав його і він, напруживши всі свої сили до важкої праці, не піддасться, збереже честь, історію і державу. Вороги помилилися! Грубо помилилися.

Наш уряд перенісся до Хусту. Перед нашим народом станули нові можливості життя. Широкі маси з відданою йому інтеліґенцією виявили незломну віру у незалежне вільне життя. Наш селянин та інтеліґент знайшли себе. Нарід зрозумів себе. Широкі маси виявили зрілість до самостійного, державного життя, незломну віру, викидаючи поза дужки всіх зрадників і слабодухів.

Сьогодні, 19. листопаду, празький парлямент ухвалив конституцію для українського народу Підкарпаття. У четвер, 17. ц. м., зголосив я проєкт конституційного закону про автономію. Цей закон сьогодні ухвалено; у вівторок, 22 ц. м., прийме його сенат.

Від сьогодні настала нова, радісна доба в історії українського народу. Український нарід став вільний і незалежний, став сувереном на нашому Підкарпатті.

Все, що огірчувало український нарід, проминуло!

Ти, український народе, став зовсім вільним і незалежним. Щасти тобі, Боже, на шляху до цього великого діла. Ти станув з нинішнім днем нарівні з іншими державними народами. Жде нас велика й тяжка праця. Ми всі спільними силами мусимо розбудовувати нашу державу — всі разом: селяни, робітники й інтеліґенти, всі вперед, не зважаючи на перешкоди. Спільними силами розбудуємо наше політичне, господарське й культурне життя, подбаємо про хліб і добро. Трудностей не будемо боятися.

Ви, селяни й робітники, сповнили своє завдання, що на нас упало: відбили наступи терористів. Найкращі сини зпоміж вас гинуть у боротьбі з ворогами. Ви перевели чистку ворожих недобитків і зрадників.

Уряд вам дякує. Марні всі зусилля наших ворогів. Їх пляни ніколи не вдадуться. Нашу свободу береже ваш батько, о. Волошин, на чолі уряду, наше геройське військо та великодержави.

Вірю, що у вільній федеративній державі чехів, словаків та українців дійдемо до щасливої будуччини. Кличу всіх до спільної праці. Коли разом підемо до праці, будемо творити і тоді і Бог нам допоможе!

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В дописі з Джерзі Сити, поміщеним у „Свободі" з 10. ц. м., подано помилково, що головою Центрального Комітету є о. Лотович; головою є К. Піддубчишин.

Акцію допомоги Карпатській Україні ведуть разом Центральний Комітет і парохія.

Річи для Карп. України збирається теж в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул., Джерзі Сити.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Додаткові жертви на Карпатську Україну у звязку з маніфестацією.

Переведім слова отсеї пісні в діла:

„Якби скорше ті Карпати зїхати вдолину,
Якби скорше привитати вільну Україну.
Гей, нумо, ми всі враз, гей, нумо на приказ"...

„На приказ... о. Августина Волошина, премієра міністрів Карпатської України. Приймім приказ українського премієра щиро і жертвенно. Головно ми, українські бизнесмени, котрі не мали нагоди бути на українській маніфестації 19 листопаду в Ню Йорку й не могли зложити своєї жертви. Тепер можна додатково зложити свої жертви Протестаційному Комітетові. А також свої жертви можуть доповнити ті, котрі не мали при собі в згаданий день відповідної готівки.

Тому, що й моя жертва того дня була замала, бо при собі я мав усього $10, отож тепер додатково додаю ще $50 на Закарпаття. На ту саму ціль зложили також отсі українські громадяни: Д. Мотюк $25; по $5: М. Волосянка, П. Волосянка, М. Сербенський, І. Помішак, М. Кольба. Разом $100.

Семен Угорчак, Бруклин, Н. Й.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Зо свята героїв на визвольну боротьбу.

На святі героїв, що відбулося 16. жовтня, отсі громадяни зложили на визвольну боротьбу: Семен і Марія Угорчак $3; по $2: Кат. Курик, В. Решітник, К. Чупіль; по $1: Е. і О. Ляхович, Й. Сидор, А. Лазовчик, Е. Білецький, С. Трончак, Е. Гузар, Н. Стельмащук, А. Гоцяк, Т. Кудляк, С. Р. Ковальчук, Г. Олексин, І. Палеґа, А. Курман, Зена Лисюк, М. Ганьошин, А. Кулич, К. Прилуцька, П. Богачик, І. Гупало, М. Ліґовська, Й. Чичула, Н. Гавришенко, І. Ярема, М. Чайка, В. Брилинський, І. А. Дусаненко, А. Муха, С. Луців, Й. Сьомкало, С. Путяк, Ю. Лавка, Д. Грабівський, М. П. Барановський, О. Богодас, М. Дзюбан, Я. К. Романів, Н. Марків, Р. Волинець. Т. Жуковська, Т. і П. Шимкович, А. Багринівський, П. Дичко, І. Матіїв, М. Малетич, С. Аструб, А. Куцик, І. Скочиляс, Н. Н., С. А. Залужний, М. Борак, Михалик, Н. Н., С. Гурин, Е. Волошин, В. Чарнецький, Н. Н., Гавришко, О. Кухар, К. Грицишин, Н. Н., Н. Н., В. Душник, В. Гук, А. Борак, Й. Гринько. П. Задорецький, Р. Голембйовський, В. Пуйда, Н. Н., Н. Н., Н. Н., В. Різник, Н. Н., Гайдамак, С. Череватюк, Н. А. Оноський, Н. Н., Д. Галичин, Н. Н., Ю. Сидор; А. Мерецький 75 ц.; по 50 ц.: М. Крук, Н. Н., М. Бабяк, Д. Полийчук, Ст. К., В. Дайсак, Т. Семків, К. Литвин, Г. Семанчук, Ю. Наконечна, М. Костів, М. Яциняк, М. Ґула, А. Боднарчук, С. Антонишин, І. Люзняк, Н. Н., С. Дуда, Б. Бучок, М. Н., Н. Н., Н. Н., М. Кравець, М. Климишин, А. Климишин, В. Яремчишин, К. Сахман, Н. Н., Н. Н., В. Н., М. Маскаль, Н. Н., Н. Н., Н. Н., Н. Н., Н Н., М. М., Н. Н., Н. Н., Н. Н.; Н. Н. 30 ц.; по 25 ц.: В. Попович, Д. Левицький, І. Приймак, М. Мацях, Я. Почтар, М. Репський, Н. Н., Й. Кузик, Р. Кузик, Н. Н., М. Люзняк, Н. Н., А. А. Разом $160.68.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Нортгемтон, Па.: Від. УНС. ч. 44 (Тов. Українська Січ) $5.

Гвілінґ, В. Ва.: Від. УЧХ ОДВУ $2.25.

Ню Брітен, Конн.: Ліґа Українських Клюбів в Америці $16.05.

Бронкс, Н. Й.: А. Душникова $9 зо збірки на весіллі на укр. політичних вязнів.

Вілмінґтон, Дел.: І. Шведа $6 зо збірки при посвяченні укр. прав. церкви.

Літл Фолс, Н. Й.: П. Паламар $8.70 зо збірки в часі обіду.

Ню Йорк, Н. Й.: Маніфестаційний Комітет $2,139.07; В. Пуйда $5 на „Тризуб" у Шікаґо, Ілл.; П. Задорецький $2 на оборону Закарпаття; окружна управа ОДВУ $40 з націоналістичного дня, $71.55 зо свята героїв.

Шікаґо, Ілл.: Від. УЧХ-ОДВУ ч. 10 $11 зо збірки на ювилею гром. К. Е. Ґавлічинських.

Пасейк, Н. Дж.: С. Бакуменко $11.50 зо збірки на поминках.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Приходи й розходи протипольського походу й віча 19-го листопаду 1938 в Ню Йорку.

ПРИХОДИ: датки товариств та поодиноких людей перед вічем $681, збірка в Менгетен Сентер $2,018.50, з продажу хоруговок $171.61, з продажу відзначок $329.68. Разом $3,-200.79.

РОЗХОДИ: за винайм ґалі Менгетен Сентер $419, за виріб хоруговок $85, за виріб відзначок $131.07, видатки канцелярійні $23.51, фотографічні знимки $31, заплачено за три музичні банди $320, оголошення в „Свободі", „Націоналісті", „Америці" і „Народнім Слові" $165.10, оголошення на радіо $22, висилка телеграм до великодержав $88.85, виготовлення таблиць, що їх несено в часі походу, друк плякатів і мальовані плякати $127.90, друк 8,000 брошурок $159.37, за два декоративні вози („фловти") враз з будовою $285.97, Кліші зо знимок походу до преси і кліші до брошурок $36.97, на пресову кампанію $33.16. Разом $1,-953.60.

Ріжницю між приходами й розходами — $1,247.19 — передано до висилки у Карпатську Україну.

Контрольна комісія Протестаційного Комітету в Ню Йорку провірила всі приходи й розходи й знайшла все в якнайкращому порядку. На всі розходи касієр має посвідки.

За контрольну комісію: **Петро Дубовецький, Іван Клок, Степан Ковальчук.**

Сиракюз, Н. Й.: Від. ОДВУ ч. 9 $11.80 з ювилею гром. Залеського і $7.56 з другого ювилею.

Гемтремк, Міш.: Від. ОДВУ ч. 4 $30.53 на укр. пол. вязнів.

Ембрідж, Па.: Від. ОДВУ ч. 36 $5.20 з відчиту полк. Р. Сушка.

Ню Гейвен, Конн.: О. Гіна $11 з ювилею гром. Куців.

Гартфорд, Конн.: І. Білінський зо збірки $7.

Мікіс Ракс, Па.: С. Олійник $28 з відчиту полк. Р. Сушка.

Клівленд, Огайо: Від. ОДВУ ч. 8 $50 з відчиту полк. Р. Сушка.

Філядельфія, Па.: Від. ОДВУ ч. 12 $25 з відчиту полк. Р. Сушка й $53.45 з віча в обороні Закарпаття.

Йонґставн, Огайо: Від. ОДВУ ч. 37 $12.30 з відчиту полк. Р. Сушка.

Дітройт, Міш.: Від. ОДВУ ч. 24 $58.27 з протестаційного віча.

Когоз, Н. Й.: Від. ОДВУ ч. 13 $33 з відчиту полк. Р. Сушка.

Алентавн, Па.: Від. ОДВУ ч. 23 $17 з відчиту.

Ст. Пол, Мінн.: Збірка з нагоди уродин гром. Гайвів $7.

Центральна управа ОДВУ.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Жін. Від. ОДВУ ч. 8., Клівленд, О. — Нема потреби подавати спростування до ґазет, бо ніхто в ґазетах цього не закидав. Вистарчить згадати: $5, зібраних у п. Марії Білецької з Іст Сайду, призначених на журнал „Жінка" У Львові і пересланих через Ц. У. ОДВУ, дійшли до свого місця. Ця сума була читана в фінансовім звіті секретаря на зїзді ОДВУ, а також провірена урядничкою відділу в часі її побуту в Джерзі Сити в Обєднанні, через яке Ц. У. згадану суму переслала до місця призначення.

О. С. Мусійчук, Йонґставн, О. — Ваш останній допис про „Українські ймення по анґлійськи" не піде. Ви маєте рацію, що наша молодь не повинна викручувати своїх імен і назвищ та „з Василя Щербатого робити Чарлі Шербі". Та, з другого боку, має рацію п. Лазар, коли домагається в покликуванні на історичні джерела наукової точности. Вам іде про практичний підхід, а п. Лазареві про наукову точність. Супроти цього дальша дискусія розминається з ціллю і ми її перериваємо.



„НЕ ЗНАЮТЬ НІЧОГО ПРО СВІТ".

Шікаґовський кардинал Мунделейн, вертаючись недавно з Риму, заявив ґазетярам, що пересічна людина в Італії внаслідок ґазетної цензури не знає просто нічого про події в широкому світі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СЕЙР, ПА. Річні збори Тов. Вільних Козаків, від. 236., відбудуться в пятницю, 16. грудня, точно в годині 7. вечором, у звичайнім місци. На тих зборах уряд і контрольори будуть здавати свій звіт. Будуть також інші справи до вирішення. Відтак буде вибір нового уряду на 1939. р. Проситься всіх членів прийти на ті збори. Не присутні члени підлягають карі після статуту. — Василь Бабій, предс.; Юстина Бабій, кас.; Іван Новак, секр.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 29. листопаду 1938 р. помер у віці 52 р. по тяжкій недузі член Тов. ім. Тараса Шевченка, відділ 64. У. Н. Союзу в Патерсон, Н. Дж.,

ГАРАСИМ ДЯЧИШИН.

Покійний був основателем того відділу і предсідником, але обставини йому не позволили довше працювати у відділі і він мусів виїхати до Norvich, Conn. і відтам оплачував свій відділ і не жалів ніколи на народні цілі прислати жертву, як потреба вимагала.

Залишив жену Гонорату і двоє дітей: сина Івана і дочку Дарку, і брата Олексу в Нюарку, Н. Дж.

Похорон відбувся 2. грудня в Норвіч, Конн.

Нехай американська земля Йому буде пером!

Товариш.

У Ґрейт Медовс, Ню Джерзі, помер дня 28. жовтня 1938. р. член Тов. Любов, від. 143. У. Н. Союзу,

ВАСИЛЬ КОГУТ.

Походив зо села Черниxівці, повіт Збараж, Галичина. Оставив жену Юлія й 5 дітей сиротами.

Земля Йому пером!

Павло Ландяк, секр.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Л. С., Вілмінґтон, Дел. — Про перший випадок не знаємо. Дошукуйтесь у тих джерелах, звідки Ви ту новинку взяли. Щодо другого, то це неправда.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIAN GROUPS HIT HOME "TERROR"

Protest on Polish "Reprisals" Is Voted Here

By NORBERT YASSANYE

A vigorous protest against what they describe as "Polish reprisals, pogroms and persecutions" of their countrymen in the Polish Ukraine was voted yesterday by nearly 2,000 Clevelanders of Ukrainian descent at the Ukrainian National Home, 2255 W. 14th Street.

The meeting, under the chairmanship of Omer Maliski, was sponsored by the Ukrainian United Organizations and Ukrainian churches throughout the city. Maliski, president of the united group, said the meeting represented the voice of 50,000 Ukrainian living in Ohio and was part of a nationwide movement.

The protest, which contained three separate counts, was sent to President Roosevelt, Neville Chamberlain, Benito Mussolini, Edouard Daladier and Adolf Hitler.

The protest, in part, contained the following resolutions:

"The Polish government has again intensified its reign of terror in the Ukrainian provinces under its occupation, demolishing 150 churches, closing schools and libraries in the village of Nadvirna.

"Street mobs of Polish people have attacked, beaten and mutilated innocent and defenseless men, women and children, the Polish police standing idly by.

Charges Action with Hungary

"The Polish government, acting in unison with Hungary, is continuing to send armed bands into Carpatho-Ukraine in order to terrorize the populace so as to create animpression abroad of unrest and disorder among the Ukrainian population of Carpatho-Ukraine.

"Be it therefore resolved that a vigorous protest be raised against these brutal and inhuman acts of the Polish government; that a demand be made for the formation of an international commission for the purpose of investigating the said terrorisms and that the governments of the world powers be appealed to for the recognition of the right of self-determination and national unity for 45,000,000 Ukrainians as the only means to establish and secure a permanent peace in Europe."

Among the speakers was Dr. Luke Myshuha, editor of the Ukrainian Daily Svoboda in Jersey City, who recently returned from a tour of European capitals and participated in the formation of the autonomous government of the Carpatho-Ukraine.

Other speakers included Dmytro Szmagala, treasurer of the Ukrainian United Organizations, Dr. E. J. Michalenko, and Theodore Hrycey, former president of the Ukrainian National Association and a delegate of Ukrainian United Organizations.

(Cleveland Plain Dealer, December 5, 1938)

PROTEST VOICED BY UKRAINIANS

A resolution registering a "vigorour protest against brutal and inhuman acts of the Polish government" was on its way today to President Roosevelt and to the heads of four European governments, Great Britain, Italy, France and Germany.

The resolution was adopted at a Ukrainian protest meeting held yesterday in the Ukrainian National Hall, 2253 W. 14th Street and speaks in the name of 50,000 Ohio citizens of Ukrainian descent.

"The Polish government has again intensified its twentieth year of the reign of terror in Ukrainian provinces," the resolution read in part, "demolishing over 150 churches, destroying whole villages in the district of Nadvirna, closing schools, libraries and enlightenment societies."

An overflow audience attended the gathering which was addressed by Dr. Luke Myshuha of Jersey City, editor of the Ukrainian daily "Svoboda" (Liberty).

(Cleveland News, December 5, 1938)

ROUND THE WORLD IN CLEVELAND

By Eleanor Prech

Persecution and the "pacification" of Ukrainians under Polish regime will be protested at a meeting 3 p. m. tomorrow in the Ukrainian National Home, 2255 W. 14th street.

Dr. Luke Myshuha, editor of the largest Ukrainian daily in America, Svoboda, in Jersey City, N. J., is principal speaker. Dr. Myshuha participated in the formation of the autonomous government of the Carpatho-Ukraine.

Other speakers include the Rev. Basil Merenkiw of SS. Peter and Paul Ukrainian Greek Catholic Church; the Rev. Michael Zaparyniuk of St. Vladimir's (Ukrainian) Orthodox Church; Dr. E. J. Michalenko and John Billy, vice president of the Ukrainian Youth League of North America.

Held under auspices of the United Ukrainian Organizations and the Ukrainian Youth League of Ohio, the meeting is arranged by a committee of the Rev. Merenkiw, Attorney John Tarnawsky, Dmytro Szmagala, Joseph Zuk, Theodore Hrycey, John Popowich and John Spodar.

(Cleveland Press, December 4, 1938).

TORONTO HEARS HEROIC TENOR FROM UKRAINE

Mychaylo Holynsky Resembles Don Cossacks in Magnificence of Voice

Mychaylo Holynsky — Ukrainian tenor of Kiev, Odessa, Moscow, Warsaw and Berlin opera houses —made his first Canadian appearance in Eaton Auditorium on Saturday evening. There was a fair sized audience. His program included Ukrainian lyrics of Baltarowych — Ludkewych —Nizankowsky—Lysenko—Hayvoronsky—Slovakian and Ukrainian folk-songs—Aria from Lysenko's opera "Taras Bulba"—"Celeste Aida" from Verdi's "Aida"—the Chenier Improvisation from Giordano's "Andrea Chenier" and encores. Baltarowych's "Song of Dobush" was sung with flute obbligato, Miss Honora Hubicky was at the piano.

The Singer

Holynsky's voice and manner of singing are in the best of the "tenore robusto" tradition. A magnificent voice running through two octaves — the sort of voice that makes the singing of the Don Cossacks so glorius. Full throated, vibrant, resonant tone — shaded easily down into lovely lyric gentleness when the mood demands. But the mood of his songs on Saturday evening was mostly dramatic and heroic and his singing briliantly interpreted it. The Hayworonsky numbers were typical, as was the Chenier aria—that impassioned critical improvisation which sets forth the idealistic creed of the reforming poet. Hayworonsky is a friend of Holynsky (they were schoolfellows and brother-in-arms in Ukrainian's fight for independence) and his music has glorious expressiveness about it. Hearing and watching Holynsky sing is to think of the singing of Gaelic and Welsh bards. The tone is every bit as beautiful as the loveliest Italian "bel canto," but there is a bite to its accent and energy in its phrase and coloring that the Italian never has. Most of the music of Ukraine and Slovakia is in the minor mode, but that doesn't mean mournfulness as it mostly does with us of British tradition. It means courageousness and endurance and similar qualities of the spirit. Even the home-sickness of the exile in "Song of Dobush"—a Ukrainian Robin Hood—had bravery of a beautiful sort. Rhythms bold and definite, and melody fresh and invigorating. Miss Honora Hubicky's accompaniments were masterly. The music was very far from obvious,—with its modern idiom and a-tonal mood and technical demands—but she made it sound the easiest stuff on earth.

(The Evening Telegram, Toronto, Dec. 5, 1938)

HEIM AND HOLYNSKY HEARD AT RECITALS

Viennese and Ukrainian Give Vividly Cosmopolitan Performances in Toronto

By AUGUSTUS BRIDLE

Two notable singers as different as two colors in a rainbow, gave recitals on Saturday night. Emmy Heim, from what used to be Vienna, sang at Conservatory Hall, with Sir Ernest MacMillan at the piano, Michael Holynsky, from Lemberg, in the Ukraine, gave his program in Eaton's Auditorium.

Holynsky's voice is much like Caruso's, was in vibrancy, heroic quality and volume of tone. He is a pure tenor who could sing Wagner with such glorius drives of golden tone that Edward Johnson should capture him for the "Met."

Such sunlit buoyancy and vibration of tone in such dynamic dimensions is rare among living tenors. Gigli is the nearest in vitality and dramatic brilliance, but Holynsky's voice is at least a size bigger than Gigli's, and if he has any Gigli gift of humoresque he showed none of it in his performance—which was not a recital, but a program of Ukrainian songs with two operatic arias, "Celeste Aida," and one from the opera "Andre Chenier," with the Ukrainian national anthem just after "God Save the King."

Most of the audience were Ukrainians. To them—especially to members of the Ukrainian choir—it was a great holiday enchantment of song.

Emmy Heim's, recital was a worthy successor to others of the kind she has done here.

(Toronto Daily Star, December 5, 1938)



ВЕСІЛЛЯ В РОДИНІ ПРЕЗИДЕНТА.

18-літня Салі Пур Кларк, сестра жінки Джана Рузвелта, наймолодшого сина президента Рузвелта, вийшла недавно замуж за Джорджа Ксавієра МекЛанагена. Вона ще донедавна співала в одному багатському нічному клюбі.

Мітольоґія.

Професор питає ученика:

— Як називався бог підземелля?

— Аль Капоне! — відповідає ученик.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(80)



„Ходім звідсіля!" — закликав нервово Джеф то Марії. „Ходім де?" — запитала здивована Марія. „Ходім у напрямку побережжя. Це одиноке, що нам залишилось робити. Дикуни дотепер уже певно замордували батька і Боба. Це булоб нерозумно пробувати їх відшукати. Тому краще рятуймо те, що ще можна врятувати, а саме, рятуймо самі себе!"

„Ми ще покищо напевно не знаємо, чи батько і Боб замордовані. А, не знаючи, як ми можемо звідсіля відходити? Краще зачекаймо трохи, аж вернеться Тарзан. Можливо, що він принесе нам яку новину". Джеф визвірився на Марію: „Я тобі говорю, що він наш ворог. Я пробув у нетрах чимало літ і знаю, що говорю". Він втупив у неї свої холодні очі.

Та Марії це не переконувало. Вона пробувала далі протестувати. Тоді Джеф ухопив її брутально за руку і просичав крізь зуби: „Ходи і не говори багато. Ти сама погодилась на умови й обіцяла стати моєю жінкою. Тепер роби те, що тобі приказую". Марія поглянула на розюшеного Джефа і побачила в його очах небезпечний вогонь, якого вона не бачила передтим.

„І цьому чоловікові я припаду як жінка", подумала вона. Її серце стискалось і вона хотіла в голос кричати. Та розсудок переміг і вона змовчала. Вона боялася, що, наробивши крику, стягне назад Тарзана. А тоді Джеф легко положить його трупом. Бо Тарзан попав би в руки Джефа, цілком неприготованим, не знаючи про зраду.